

Samordningskansliet
Helge Jonsson
Tfn: 063-14 76 36
E-post: helge.jonsson@jll.se

2013-08-20

Hantering av betalning i receptionen i entrén på Östersunds sjukhus (LS/1118/2013)

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen beslutade följande den 1 juni 2011, § 177:

1. Betalning i den nya receptionen med centralkassefunktion på Östersunds sjukhus skall ske med fakturering eller betalkort. Faktureringsavgift, sedlar och mynt tas bort.
2. Landstingsdirektören får i uppdrag att till sammanträdet den 13 december 2011 utreda konsekvenserna för landstinget och den enskilde medborgaren om även kortbetalning tas bort.
3. Landstingsdirektören ansvarar för att vederbörlig information tas fram och distribueras.

Första punkten av beslutet överklagades och Förvaltningsrätten i Härnösand upphävde beslutet. Landstingsstyrelsen överklagade förvaltningsrättens dom av till Kammarrätten i Sundsvall, men kammarrätten avslog överklagandet.

Det upphävda beslutet innehöll en reglering av faktureringsavgift som byggde på den reglering som fanns i fakturakredit- och kravpolicyn. Fakturakredit och kravpolicyn har efter det upphävts av landstingsfullmäktige och landstingsstyrelsen har fattat beslut om nya regler för betalningar och krav. Reglerna innehåller bestämmelser om att faktureringsavgift för fakturering som sker i receptionen på Östersunds sjukhus inte ska tas ut. Något nytt beslut om detta behövs därför inte.

Det upphävda beslutet motiverades bland annat på följande sätt: "För Jämtlands läns landsting kan det innebära både säkerhetsrisker för personal, investeringskostnader för säkerhetslösningar och transporter av sedlar samt ökade köbildningar vid kassafunktionerna att fortsätta hantera betalningar med hjälp av kontanter och kort. Avgifterna för de s.k "Babsterminalerna", som hanterar kortbetalningar, är också relativt stora vilket uppväger en ökad kostnad för fakturering. Det finns dock tecken på att dessa avgifter är på väg bort och därför bör landstinget avvakta med att helt ta bort kortbetalning till detta klarlagts. Landstinget har redan nu förlängt leasingen av "Babsterminalerna" under ett år vilket ytterligare ger anledning att fortsätta med kortbetalning under minst denna tid. Konsekvenser för den enskilde (om kortbetalning tas bort) kan därmed också utredas."

"Ett första prov med en lösning utan sedlar och mynt som betalning och med borttagna fakturaavgifter bör av ovanstående skäl genomföras i samband med att den nya receptionen och centralkassan på Östersunds sjukhus öppnas (planerat till den 5 september)."

Skälen för beslutet kvarstår i stort och landstinget bör sträva efter att hantera lite kontanter som möjligt. I kassan i receptionen i Östersunds sjukhus bör därför betalningar ske med annat än kontanter. För de som ändå vill betala med kontanter ska det finnas möjlighet till det, men hänvisning kan då göras till annat ställe i eller i anslutning till sjukhuset.

Beslutsunderlag

Protokollsutdrag landstingsstyrelsen 2011-06-01, § 177 om hantering av betalning i sjukhusentrén (LS/261/2011).

Kammarrättens dom om laglighetsprövning enligt kommunallagen av landstingsstyrelsens beslut 2011 § 177, om hantering av betalning i sjukhusentrén.

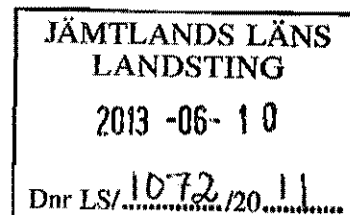
Landstingsdirektörens förslag

I kassan i receptionen i Östersunds sjukhus ska betalningar ske med fakturering eller kort. Möjlighet till betalning med kontanter ska finnas på annat ställe i eller i anslutning till sjukhuset.

I tjänsten

Björn Ahlnäs
Tf landstingsdirektör

Jonas Törngren
Centrumchef

KLAGANDE
Jämtlands läns landsting
Box 654
831 27 Östersund

MOTPART
Mats El Kott, 490720-2016
Stenstigen 9
831 43 Östersund

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Förvaltningsrätten i Härnösands dom den 19 mars 2012 i mål nr 1865-11,
se bilaga A

SAKEN
Laglighetsprövning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Jämtlands läns landsting yrkar att kammarrätten ska upphäva förvaltningsrättens dom och anför till stöd för överklagandet vad som åberopats i förvaltningsrätten samt tillägger följande. Om den överklagade domen står fast kommer det att få till följd att rationaliseringar genom användning av nya betalningsformer inte kan finansieras med de inbesparingar som görs genom att man ändrar nuvarande betalningssystem. Detta har stor betydelse för kostnaderna för hantering av betalningar. Om någon patient skulle välja att inte använda de av landstinget föreslagna betalningssätten så medför inte det att patienten blir utan vård. Ett sådant val kan dock medföra att landstinget inte med framgång kan bedriva en betalningsprocess mot patienten men det innebär inte att landstingsstyrelsens beslut skulle strida mot reglerna om lagliga betalningsmedel.

Mats El Kott anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Aktuella lagrum och förarbetsuttalanden redovisas i förvaltningsrättens dom.

Som förvaltningsrätten angett är sedlar och mynt som ges ut av Riksbanken lagliga betalningsmedel. Innebörden av bestämmelsen är också att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning. För vissa typer av betalningar är valet av betalningsmedel genom lag reglerat på annat sätt. Enligt 62 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska t.ex. skatter och avgifter betalas in till Skatteverkets särskilda konto för skattebetalningar.

Enligt 26 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, får vårdavgifter och andra avgifter tas ut av patienter enligt grunder som landstinget bestämmer.

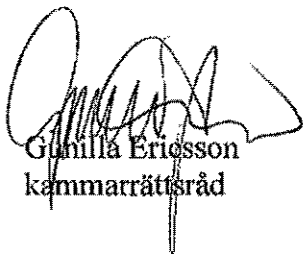
Någon närmare reglering av hur avgifterna ska betalas finns således inte i HSL.

Mellan avtalsparter kan också överenskommas vilket betalningsmedel som ska användas. En part kan ställa som villkor för att ingå avtal att betalning ska ske på annat sätt än med sedlar och mynt. Ett landsting ska enligt 3 § HSL erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som är bosatta inom landstinget. Med ett sådant krav torde något utrymme för ett landsting att ställa som villkor för vård att patienten betalar sin vårdavgift på visst sätt inte finnas. Inte heller kan ett för en patient gällande avtal anses ingås genom att patienten innan besök informeras i entrén till sjukhuset att kontant betalning inte accepteras.

Sammanfattningsvis anser kammarrätten att landstinget inte utan stöd i lag kan inskränka rätten att betala patientavgift med sedlar och mynt utgivna av Riksbanken. Landstingets beslut strider således mot lag på det sätt som förvaltningsrätten angett. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

		
Christer Sjödin tf. kammarrättslagman	Elsa Nihlén kammarrättsråd	Gunilla Eriesson kammarrättsråd

I avgörandet har dessutom de särskilda ledamöterna Åsa Möller Gäfvert och Torbjörn Strömer deltagit.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I HÄRNÖSAND**

Föredraganden G Lavås

DOM

2012-03-19

Meddelad i
HärnösandMaj nr
1865-11**KLAGANDE**Mats El Kott, 490720-2016
Stenstigen 9
831 43 Östersund**MOTPART**Jämtlands läns landsting
Box 654
831 27 Östersund**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Jämtlands läns landstingsstyrelsens beslut den 1 juni 2011, § 177 första punkten (LS/261/2011)

SAKEN

Laglighetsprövning enligt kommunallagen (1991:900)

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och upphäver Jämtlands läns landstingsstyrelsens beslut den 1 juni 2011, 177 första punkten.

Dok.Id 33234

Postadress
Box 314
871 27 Härnösand**Besöksadress**
Backgränd 9**Telefon**
0611 - 34 98 00**E-post:**
forvaltningsratteniharnosand@dom.se**Telefax**
0611 - 34 98 10**Expeditionstid**
måndag – fredag
08:00-15:00

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Landstingsstyrelsen i Jämtlands läns landsting beslutade den 1 juni 2011, § 177 första punkten, att betalning i den nya receptionen med centralkassefunktion på Östersunds sjukhus ska ske med fakturering eller betalkort, och att faktureringsavgift, sedlar och mynt tas bort.

Mats El Kott överklagar beslutet, yrkar att det upphävs och anför i huvudsak följande. Landstingets beslut strider mot lag och ska därför upphävas. Beslutet innebär att betalning av patientavgifter i receptionen med centralkassefunktion på Östersunds sjukhus inte ska kunna ske med sedlar och mynt. Enligt 5 kap. 1 § andra stycket lagen om Sveriges riksbank är sedlar och mynt som ges ut av Riksbanken lagliga betalningsmedel, vilket innebär att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning. Det finns ingen särskild lagreglering avseende patientavgifter. Landstinget är därför skyldigt att ta emot kontanter av den som vill betala patientavgiften på sådant sätt. Landstingets syn på hur avtal ingås är minst sagt originell och synes innebära att varje patient som vill uppsöka sjukhuset skulle vara tvungen att ingå ett avtal om att inte få betala kontant. Det borde också vara uppenbart att det inte är Sveriges riksbank som bestämmer hur aktuell lag ska tolkas.

Landstinget bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Att hantera kontanter innebär säkerhetsrisker och kostnader för landstinget samt köbildning vid kassafunktionerna vilket är negativt för patienterna. Beslutet har tillkommit för att underlätta för samtliga patienter och de erbjuds att betala mot faktura eller med kort utan kostnad. Sedlar och mynt är lagliga betalningsmedel men regleringen innebär inte i sig att sedlar och mynt i alla sammanhang behöver accepteras som betalningsmedel. En överenskommelse mellan landstinget och patienten om betalning på annat sätt än med kontanter kan ingås. Landstingsstyrelsens beslut kommer att verkställas på så sätt att avtal ingås genom att patienterna innan besök in-

formeras om att kontant betalning inte accepteras i entrén på Östersunds sjukhus. Kontant betalning av fakturor kan ske hos de institutioner och företag som erbjuder hantering av kontantbetalning. Den som så önskar har således möjlighet att betala med kontanter. Det strider inte mot lag att betalning ska ske med kort eller genom fakturering. Att inte ta emot kontanter innebär inte heller i sig att beslutet blir olagligt. Landstinget åberopar ett yttrande i ett epostmeddelande från en jurist på Sveriges riksbank daterat den 8 april 2010.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Bestämmelser

Av 10 kap. 8 § kommunallagen framgår att ett överklagat beslut ska upphävas, om

1. det inte har tillkommit i laga ordning,
2. beslutet hänför sig till något som inte är en angelägenhet för kommunen
3. det organ som har fattat beslutet har överskridit sina befogenheter, eller
4. beslutet strider mot lag eller annan författning.

Enligt 5 kap. 1 § andra stycket lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank är sedlar och mynt som ges ut av Riksbanken lagliga betalningsmedel.

I prop. 1986/87:143 s. 64 anges att innebörden av bestämmelsen är att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning.

Svea Hovrätt har den 11 mars 2011 (ÖÅ 1269-11) funnit att betydelsen av uttrycket lagliga betalningsmedel får anses vara den som framgår av förarbetena och att länsstyrelsen i det överprövade ärendet, som gällde avvísande av en ansökan om nedsättning av pengar hos länsstyrelsen med motiveringen att länsstyrelsen inte tar emot kontanter, inte utan lagstöd kunde vägra ta emot kontanter.

I åberopat epostmeddelande från juristen Maria Gil på Sveriges Riksbank uppges bl.a. följande. Rätten att fullgöra betalning genom sedlar och mynt gäller endast om inget annat har avtalats mellan parterna. Ett sådant avtal kan vara uttryckligt eller underförstått, skriftligt eller muntligt. En vårdmottagning kan därför göra klart för sina kunder att den inte accepterar kontantbetalning genom t.ex. anslag vid ingången. Kunderna får då redan innan köpet anses ha accepterat att kontanter inte kan användas som betalningsmedel. En vårdmottagning kan vidare ha som policy att inte ta emot kontanter under förutsättning att policyn är tillräckligt bra och tydligt kommunicerad. Vad som är sedvänja kan också ha betydelse. Riksbanken har inte utfärdat några föreskrifter utan ovanstående är en tolkning som riksbankens jurister gjort.

Förvaltningsrätten gör följande bedömning.

I målet är fråga om landstingsstyrelsens beslut att inte längre tillåta betalning med sedlar och mynt i receptionen på Östersunds sjukhus strider mot 5 kap. 1 § andra stycket lagen om Sveriges riksbank. Av förarbetena till bestämmelsen framgår bestämmelsens innebörd är att var och en är skyldig att ta emot sedlar och mynt som betalning. Utgångspunkten måste därför vara att ett myndighetsbeslut som utan undantag inskränker rätten att fullgöra betalningsskyldighet genom betalning med mynt och sedlar inte är förenligt med bestämmelsen.

Beträffande landstingets invändningar angående beslutets lagenlighet gör förvaltningsrätten följande bedömning. Det är möjligt att träffa civilrättsliga avtal beträffande vilket betalningsmedel som ska användas och en part kan för att acceptera att ingå avtal ställa villkoret att betalning ska ske på annat sätt än med sedlar och mynt. Formuleringen av det nu överklagade beslutet förutsätter dock inte på något sätt att ett sådant avtal träffas för att landstinget ska vägra att ta emot kontanter. Den teoretiska möjligheten att

avtala bort möjligheten till kontant betalning kan då inte automatiskt innebära att beslutet blir förenligt med lagstiftningen. Det faktum att landstinget i yttrande till förvaltningsrätten anför att man vid verkställigheten av beslutet kommer att se till att avtal träffas med de patienter som söker vård förändrar inte beslutets innebörd och saknar därför betydelse för frågan om beslutet *i sig* är förenligt med lagen. Den allmänna möjligheten att vända sig till en annan institution än landstinget, som mot en avgift erbjuder tjänsten att förmedla kontant betalning av fakturor till exempelvis landstinget, kan inte jämföras med att landstinget tar emot betalning genom kontanta medel och medför inte att beslutet är lagenligt. Slutligen saknar det betydelse för beslutets lagenlighet vilka skäl som landstinget har haft för att fatta beslutet.

Förvaltningsrätten finner därför sammanfattningsvis att landstingsstyrelsens beslut strider mot 5 kap. 1 § andra stycket lagen om Sveriges riksbank och därmed ska upphävas enligt 10 kap. 8 § 4 kommunallagen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C).

För kommunmedlem, kungörelsedelgivning.

Vanja Marcusson

I avgörandet har även deltagit de särskilda ledamöterna Ewa Back och Lars Sjölund.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen fordras att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas eller om det föreligger synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att grund för resning föreligger eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska undertecknas av klaganden eller dennes ombud och ges in i original samt innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, personnummer/organisationsnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

2011-06-01

Landstingsstyrelsen

§ 177 Beslut om hantering av betalning i sjukhusentrén (LS/261/2011)

Ärendebeskrivning

Samhället går mer och mer ifrån kontanthantering i takt med att nya tekniska lösningar för betalning tas fram. Bankernas och Postens kassakontor avvecklas och avgifter införs för kontant betalning. Betalning via internet och giro är etablerad i alla befolkningsgrupper även om det finns enstaka personer som fortfarande betalar räkningar via kassakontor.

För Jämtlands läns landsting kan det innebära både säkerhetsrisker för personal, investeringskostnader för säkerhetslösningar och transporter av sedlar samt ökade köbildningar vid kassafunktionerna att fortsätta hantera betalningar med hjälp av kontanter och kort. Avgifterna för de s.k ”Babsterminalerna”, som hanterar kortbetalningar, är också relativt stora vilket uppväger en ökad kostnad för fakturering. Det finns dock tecken på att dessa avgifter är på väg bort och därför bör landstinget avvakta med att helt ta bort kortbetalning till detta klarlagts. Landstinget har redan nu förlängt leasingen av ”Babsterminalerna” under ett år vilket ytterligare ger anledning att fortsätta med kortbetalning under minst denna tid. Konsekvenser för den enskilde (om kortbetalning tas bort) kan därmed också utredas.

Landstingsfullmäktige beslutade vid sammanträdet den 19-20 april att verksamheter kan göra avsteg från nuvarande fakturakredit och kravpolicy där det anges att kontantbetalning skall vara första handsval och fakturering skall åtföljas av fakturaavgift.

Ett första prov med en lösning utan sedlar och mynt som betalning och med borttagna fakturaavgifter bör av ovanstående skäl genomföras i samband med att den nya receptionen och centralkassan på Östersunds sjukhus öppnas (planerat till den 5 september).

Landstingsdirektörens förslag

1. Betalning i den nya receptionen med centralkassefunktion på Östersunds sjukhus skall ske med fakturering eller betalkort. Faktureringsavgift, sedlar och mynt tas bort.
2. Landstingsdirektören får i uppdrag att till sammanträdet den 13 december 2011 utreda konsekvenserna för landstinget och den enskilde medborgaren om även kortbetalning tas bort.
3. Landstingsdirektören ansvarar för att vederbörlig information tas fram och distribueras.

Yrkande

Finn Cromberger yrkar att punkt 1 ska ha följande lydelse ” Betalning i den nya receptionen med centralkassefunktion på Östersunds sjukhus skall ske med fakturering, betalkort eller kontanter. Faktureringsavgift tas bort. ”.

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

2011-06-01

Finn Cromberger yrkar att punkt 2 ska ha följande lydelse ”Landstingsdirektören får i uppdrag att till sammanträdet den 13 december 2011 utreda konsekvenserna för landstinget och den enskilde medborgaren om även kortbetalning och kontantbetalning tas bort.”.

Proposition

Ordförande ställer proposition på Finn Crombergers yrkande och landstingsdirektörens förslag på punkt 1 och finner landstingsdirektörens förslag antaget.

Ordförande ställer proposition på Finn Crombergers yrkande och landstingsdirektörens förslag på punkt 2 och finner landstingsdirektörens förslag antaget.

Ordförande ställer proposition på landstingsdirektörens förslag på punkt 3 och finner det antaget.

LANDSTINGSSTYRELSENS BESLUT

1. Betalning i den nya receptionen med centralkassefunktion på Östersunds sjukhus skall ske med fakturering eller betalkort. Faktureringsavgift, sedlar och mynt tas bort.
2. Landstingsdirektören får i uppdrag att till sammanträdet den 13 december 2011 utreda konsekvenserna för landstinget och den enskilde medborgaren om även kortbetalning tas bort.
3. Landstingsdirektören ansvarar för att vederbörlig information tas fram och distribueras.

Reservation

Mot beslutet reserverar sig Finn Cromberger till förmån till eget yrkande.

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
------------------	--	--	--------------------